

N^o

VERBINDING

3

oktober 2023

DIJKGRAAF HEIN PIEPER:

"We kunnen wel zonder vliegen maar niet zonder voedsel"

VAN WIE IS HET WATER?

OP DE KOFFIE BIJ
Henk en Hiltje Sturing

WATERBEHEER is een
zaak van boeren en
burgers

cgmv vakorganisatie

Colofon

VERBINDING, JAARGANG 8, NUMMER 3, OKTOBER 2023

Verbinding is het informatiemagazine van Christen Contact Agrarisch (CCA) en CGMV agrariërs. CCA is een christelijke vereniging van leden die zich met de agrarische sector verbonden voelen. CCA ondersteunt bij het maken van rechtvaardige keuzes, thuis, op het werk en in het bedrijf. CGMV is een vakorganisatie voor christenen waarbinnen agrariërs verenigd zijn. Verbinding verschijnt vier keer per jaar.

REDACTIE
Wiggele Oosterhoff (CCA)

KLANKBORDGROEP REDACTIE
Jan Overeem (CCA)

EINDREDACTIE
Ineke Evink

DRUKWERK EN DISTRIBUTIE:
Drukkerij Van Dijk, Meppel

REDACTIEADRES CGMV
CGMV agrariërs
E: redactie@cgm.nl

REDACTIEADRES CCA
Wiggele Oosterhoff
E: wiggele@oosterhoff-consult.nl

SECRETARIAAT CCA
Graaf van Lyndenlaan 25
3771 JB Barneveld
T: 0342 – 42 41 13
E: info@cca-nederland.nl
W: www.cca-nederland.nl

SECRETARIAAT CGMV
Hanzelaan 342
8017 JL Zwolle
T: 038 – 42 54 379
E: info@cgm.nl
W: www.cgm.nl/agrariërs

ADVERTENTIES
Eddy Morren
T: 0318 – 25 30 20 of 0623056672
E: info@morrenmedia.nl

COVERBEELD
karlaeefinknatuurfotografie©

VERANTWOORDELIJKHEID

Aan artikelen en rubrieken wordt de grootst mogelijke zorg besteed, maar de ervaring leert dat fouten nooit helemaal zijn te voorkomen. Daarom kan geen verantwoordelijkheid worden aanvaard voor eventueel onvoorziene gevolgen, veroorzaakt door fouten in gegevens die door derden zijn aangeleverd. Standpunten, verwoord in artikelen en interviews door derden, hoeven niet overeen te komen met de standpunten van CCA en CGMV.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ABONNEMENTEN

U kunt een abonnement op het blad nemen door lid te worden van CCA of CGMV agrariërs (of beide). Op de websites (www.cgm.nl en www.cca.nl) staat hoe u zich kunt aanmelden als nieuw lid. Het lidmaatschap van het CCA kost € 80,- per jaar (€ 75,- bij automatische incasso); bij CGMV agrariërs hangt de contributie af van het inkomen. Ook kunt u een los abonnement nemen voor € 25,- per jaar.

Overdenking

HEMELWATER

Afgelopen zomer kwam het water regelmatig met grote hoeveelheden uit de lucht vallen. Veel boeren en tuinders waren daar in het begin blij mee, maar naarmate de tijd verstreek werd dat minder. Graan dat klaar was voor de oogst was donkerbruin geworden, de aardappelen en andere gewassen hadden meer dan genoeg water. De recreanten hadden ook genoeg van de regen. Maar na een regenperiode komt altijd weer zonneschijn!

Wat is hemelwater? Dat is water dat uit de hemel komt zoals regen maar ook sneeuw, hagel en dauw. In de Bijbel lezen we op meerdere plaatsen over regen, sneeuw en dauw. Dat begint al in Genesis 1 bij het ontstaan van de aarde. 'Er lag een duisternis over de watervloed en Gods geest zweefde boven het water.' In vers 6 lezen we over een gewelf dat een scheiding vormt tussen water en water.

Water is in ons leven onmisbaar. Zonder hemelwater is er geen leven. Niet voor niets komen in de Bijbel veel passages voor waar water of een afgeleide daarvan een rol speelt. De dauw 's morgens vroeg is eigenlijk een laagje waterdruppels, die je kunt zien als een teken van Gods trouw en voorziening. We mogen dan denken aan wat Jezus voor ons heeft gedaan.

Het mooie van dauw is dat het in het donker tot stand is gekomen, zodat je bij het ontwaken van de dag de schitteringen op de blaadjes ziet. Ik hoop dat dit nummer van Verbinding een bijdrage mag leveren aan het belang van hemelwater, voor land, dieren en mensen. Maar bovenal dat de schitteringen van de druppels van de dauw ons allemaal tot zegen van God mogen zijn!

Jan Overeem, voorzitter CCA

Deze rubriek wordt beurtelings geschreven door Jan Overeem (CCA) en Dick van der Horst (CGMV).

Agenda

Er worden weer bijeenkomsten gehouden. Houd daarom de websites van CGMV en CCA in het vizier.

Kijk op:

CCA: www.cca-nederland.nl

CGMV: www.cgm.nl/agenda

Inhoud

4 WAT BETEKENT KLIMAATVERANDERING VOOR BOEREN EN BURGERS?

8 WATER IN DE BIJBEL: VAN OERVLOED TOT DOOP

10 OP DE KOFFIE BIJ HENK EN HILTJE STURING

15 WATERBEHEER: BEGIN BIJ DE BRON

18 HEIN PIEPER: "WATERSCHAPPEN STREVEN NAAR HET OPTIMUM"

Redactioneel

De maand september begon met warm zomerweer. Maar als je dit nummer leest, is de zomer waarschijnlijk wel voorbij. Wat voor weer het wordt, weten we niet, dat weet God alleen. Dit nummer gaat over agrarisch waterbeheer. In het hoofdartikel schets ik de context van dit onderwerp. Klimaatverandering en extremer weer vragen om aanpassingen en veranderingen. Dat geldt voor boeren én ook voor burgers! Ik noem dat 'burgerlijk waterbeheer'.

Wilbert van Iperen (Verdieping) en columniste Hermineke Vonk duiken - om zo te zeggen - in het Bijbelse waterbeheer. Wolter van der Kooij is lector agrarisch waterbeheer bij Aeres Hogeschool Dronen. Hij schrijft in het betoog over praktisch waterbeheer. Wat kunnen boeren in hun sloten zelf doen?

Ineke Evink sprak Hein Pieper, dijkgraaf van het waterschap Rijn en IJssel. Boeiend om te lezen hoe zij dag en nacht met waterbeheer bezig zijn. Ook ging ze op de koffie bij de familie Sturing in Hooghalen. Het is een mooi praktijkverhaal geworden.

Waar wordt gewerkt, worden fouten gemaakt. Als redactie van Verbinding proberen we dat natuurlijk te voorkomen. Maar soms gaat er toch iets mis. In het vorige nummer van Verbinding (nr. 2, pagina 8) sta ik als auteur bij Verdieping vermeld. Dat is niet juist, dat moet Ernst Leeftink zijn. We hebben dat bij hem zelf al eerder rechtgezet, bij dezen ook publiek in het volgende nummer ons blad. Ernst, welgemeende excuses hiervoor.

Veel leesplezier en inspiratie gewenst bij het lezen van deze Verbinding.

Wiggele Oosterhoff, beleidsmedewerker CCA

Water: beheren of beheersen?

Wetenschappers zeggen het al jaren. Door klimaatverandering wordt het weer extremer. Langere periodes met droogte en heftiger plensbuien. Deze zomer hebben we het gemerkt. Eerst was het extreem lang droog en daarna viel er veel regen. Dit hoofdartikel gaat over agrarisch waterbeheer, het thema van dit nummer van Verbinding. We verkennen wat klimaatverandering en extremer weer betekenen voor boeren en burgers.

Tekst: Wiggele Oosterhoff Beeld: Unsplash

WEER EN KLIMAAT

Vaak worden de begrippen weer en klimaat door elkaar gebruikt. Toch zijn ze niet hetzelfde. Het belangrijkste verschil tussen beide begrippen is de tijdsduur. Het klimaat is de gemiddelde weerstoestand (wind, temperatuur, neerslag) over een periode van minimaal dertig jaar. Het weer is een momentopname. Het is de toestand van de atmosfeer op een bepaald moment én op een bepaalde plaats. Als we zeggen dat het klimaat verandert, betekent dat dus dat het weer over een langere periode (minimaal dertig jaar) verandert. Het weer verandert veel sneller, 's middags kan het heel ander weer zijn dan 's ochtends. Op Terschelling kan het weer op hetzelfde moment heel anders zijn dan in Zuid-Limburg. Weer en klimaat zijn dus niet hetzelfde, maar hebben wel relatie met elkaar. Veel presentatoren van het weerbericht op TV zijn ook klimaatonderzoeker.

EXTREEM WEER

Een paar weken geleden waren we op bezoek bij een oud-collega. Hij heeft tweeënhalve hectare land met groenten, fruitbomen, bessenstruiken, kassen en paardenboxen. Hij vertelde over het extreme weer van dit jaar. Tijdens de bloei van de fruitbomen was het koud. Er had weinig bestuiving en vruchtzetting plaatsgevonden waardoor er weinig appels, peren en pruimen aan de bomen zaten. Daarna had het vijftig dagen niet geregend. Gelukkig heeft hij een bron en kan hij beregenen.

Op 5 juli raasde storm Poly over Nederland. Het was een van de zwaarste

zomerstormen in vijftig jaar. Mijn oud-collega woont in Friesland, dichtbij het Tjeukemeer. Storm Poly was vanuit twee windrichtingen (voor en na het oog van het lagedrukgebied) vanaf het meer over zijn land geraasd. Hij had veel schade aan bomen en gewassen. Toen wij er waren, zaten er nog maar enkele appels en peren aan de bomen.

In de maand juli heeft het veel geregend, hoewel het aantal millimeters plaatselijk sterk verschilde. In de eerste weken van augustus hadden veel akkerbouwers moeite om het graan te oogsten. Door storm Poly lag de tarwe op veel percelen plat, waardoor het slecht droogde en zwart werd. Zomaar praktijkvoorbeelden uit eigen land.

Elders in Europa en in de wereld ging het ook flink te keer. In Zuid-Europa was het weer extreem heet, soms meer dan 45 graden Celsius. In Noorwegen en Zweden heeft storm Hans voor veel wateroverlast, aardverschuivingen en schade gezorgd. In Italië, Kroatië en Slovenië vielen vanuit extreem zware onweercomplexen zeer grote hagelstenen die daar voor veel schade zorgden.

GRENZE(N)LOOS

We merken allemaal de gevolgen van klimaatverandering en extremer weer. Boeren en tuinders ervaren die gevolgen op het land. Burgers ervaren ze thuis of op vakantie. Hoe gaan we om met klimaatverandering en extremer weer? Met name als het gaat om het water, regen en droogte.

Er wordt tegenwoordig veel gesproken over de relatie tussen stad en platteland.

Of wellicht beter, over het ontbreken van die relatie. Water, regen en droogte trekken zich van grenzen niets aan. Regenwater dat in de stad valt, wordt via sloten en kanalen op het platteland afgevoerd. Meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen die op het platteland worden gebruikt, belasten het drinkwater voor mensen in de dorpen en steden. Datzelfde geldt voor medicijngebruik, om over drugs maar niet te spreken. Waterbeheer is dus een zaak van boeren én burgers. Bij boeren hebben we daarvoor een term, agrarisch waterbeheer. Daar gaat dit nummer van Verbinding over. Voor burgers ken ik hiervoor geen woord. Wellicht zoiets als burgerlijk waterbeheer...

BEHEREN OF BEHEERSEN

Door klimaatverandering is goed waterbeheer heel actueel geworden. Zowel voor boeren als voor burgers. Maar wat moeten we doen? Moeten we ons aanpassen? Klimaatadaptie wordt dat wel genoemd. En zo ja, welke aanpassingen zijn dan nodig?

Voor ons als christenen is het goed om op dit punt weer verschil te maken tussen het weer en het klimaat. Wij geloven dat het weer door God wordt bestuurd, wordt beheerd. Hij laat de zon schijnen en Hij geeft regen, op Zijn tijd. Daar mogen we om bidden en daar mogen we Hem voor danken.

Het klimaat wordt door ons mensen beïnvloed. Door ons consumptiegedrag stoken we in enkele tientallen jaren enorme voorraden fossiele brandstoffen >>

www.boontechniek.com

E.J. BOS
DIERVOEDING

Ribesstraat 5
Ederveen
T 0318-571155
E orders@ejbos.nl

Met zorg
voor diervoer

www.ejbos.nl

Het Anker' bv
kuikenbroederij en pluimveebedrijf

Het adres voor duurzame en biologische jonge hennen

BOVANS BROWN

veel courante eieren
uitstekend nestgedrag
donkere schaalkleur
goede leefbaarheid
ook geschikt voor vrije uitloop

ISABROWN

hoge kilogramproductie p.o.h.
prettig gedrag in volière
goede leefbaarheid
robuust

robuust
goede leefbaarheid
veel courante eieren
uitstekend nestgedrag
ook geschikt voor vrije uitloop

DEKALB WHITE

Ochten
Telefoon: 0344-641349
Website: www.hetankerbv.nl
E-mail: administratie@hetankerbv.nl

ABZ Diervoeding
DE SAMENWERKING

Scherp geprijsde
(maatwerk) voeders

Co-boeren met
kennis en expertise

Hoger rendement
per dier

ABZ Diervoeding en De Samenwerking bundelen hun krachten om voor u het meest geschikte voer en advies op maat te leveren. Gezonde dieren en een gegarandeerde voederwaarde. Samen met u willen wij werken aan optimale prestaties in uw stal en een beter rendement op uw bedrijf. Dat is waar wij voor staan. **Het beste dichtbij.**

Kijk op:
www.abzdiervoeding.nl/abz-diervoeding-dat-loont/

Waar is het water van de zondvloed gebleven?

>> op. Opwarming van de aarde door CO₂-uitstoot is het gevolg. Omdat wij als mensen oorzaak zijn van de opwarming van de aarde en de klimaatverandering, zijn we óók de oplossing ervan. We kunnen door verandering van ons (consumptie-)gedrag de opwarming van de aarde beperken. Als we dat willen ... We geloven ook dat het water op aarde en in de grond niet van ons zelf is, maar van onze Schepper. Dientengevolge hebben we voor het water, en ook voor de lucht, goed te zorgen. We hebben het als rentmeesters duurzaam te beheren.

ZOET, ZOUT EN ZONDVLOED

Van al het water op aarde is slechts 3 procent zoet water. 70 procent van dat zoete water zit gevangen in sneeuw en ijs en is daarom niet voor consumptie te gebruiken. 97 procent van het water op aarde is dus zout water. Het zit in oceanen en zeeën. Daarnaast is 71 procent van de aardoppervlakte bedekt met water. Tussen twee haakjes: heb je je wel eens afgevraagd waar al het water van de zondvloed is gebleven? Als de zondvloed de hele aarde heeft overstroomd en het water stond hoger dan de hoogste bergen op aarde, dan is dat een enorme hoeveelheid water geweest! Op de tweede scheppingsdag scheidde God het water onder het gewelf (hemel) en erboven (Genesis 1 vers 6-9). En in het verhaal over de zondvloed staat (Genesis 7 vers 11) dat 'alle bronnen van de machtige oervloed openbraken en de sluizen van de hemel werden opengezet'. De waterscheiding van de schepping lijkt bij de zondvloed te worden opgeheven. Maar waar is al dat water na de zondvloed gebleven? Wellicht is er daarom zoveel water op aarde en zijn de oceanen zo diep...?

AGRARISCH WATERBEHEER

Agrarisch waterbeheer is een breed vakgebied. Collega Wolter van der Kooij (lector Agrarisch Waterbeheer bij Aeres Hogeschool Dronen) schrijft in Betoog over praktische zaken die een boer op eigen land, in samenwerking met een waterschap, kan doen. Hij schrijft over mogelijkheden om op bedrijfsniveau water vast te houden, in plaats van zo snel mogelijk af te voeren. Dit aspect van waterbeheer is niet alleen voor boeren belangrijk, ook natuurorganisaties zijn hiermee bezig. Het vraagt om een omslag in denken en een andere landinrichting. Eeuwenlang hebben Nederlanders tegen het water gevochten. We hebben dijken en Deltawerken aangelegd om ons tegen het water te beschermen. Overtollig water moest zo spoedig mogelijk worden afgevoerd. Door het extremere weer moeten we leren overtollig water vast te houden, zodat we het in tijden van (langere) droogte kunnen gebruiken. Het zal decennia duren en grote investeringen vragen, voordat Nederland hiervoor is ingericht.

Het weer wordt door God beheerd, het klimaat wordt door ons mensen beïnvloed, het water hebben we als rentmeesters te beheren.

VERZILTING

Een groeiend vraagstuk in Nederland betreft verzilting. Bij verzilting neemt het zoutgehalte in de grond geleidelijk toe. Vaak komt dit doordat zoute kwel vanuit de ondergrond naar boven

komt. Met name in de polders en droogmakerijen in het westen van Nederland is dit een probleem aan het worden. Wereldwijd is verzilting ook een groot vraagstuk. Miljoenen hectares geïrrigeerde landbouwgrond verziltten. De voedselproductie kan daardoor op die plaatsen in gevaar komen.

Op Texel wordt al jaren onderzoek gedaan naar de teelt van gewassen op zilte grond (zie: www.wadzilt.nl). Er wordt gezocht naar gewassen die bestand zijn tegen de hogere zoutgehalten in de grond. Bijvoorbeeld aardappelvlassen die door hun zoutere smaak smakvolle chips opleveren. Ik vind dit een mooi voorbeeld van hoe een verandering niet alleen een bedreiging is, maar ook een kans kan bieden voor nieuwe teelten of toepassingen.

EFFICIËNT

Omdat we op aarde een beperkte hoeveelheid zoet water hebben, moeten we daar zo efficiënt mogelijk mee omgaan. Zeker omdat de wereldbevolking groeit. Volgens de Verenigde Naties gaan we naar ongeveer 10 miljard mensen in het jaar 2100. Ik denk dat de discussie over watergebruik voor voedselproductie alleen maar toe zal nemen. We weten dat er relatief veel water nodig is voor de productie van een kilogram vlees. Al zijn er op dit punt aanzienlijke verschillen tussen kippen, varkens en koeien. Voor een kilogram kippenvlees is 4300 liter water nodig. Voor een kilogram varkensvlees 6000 liter water en voor een kilogram rundvlees circa 10000 liter. Ter vergelijking: voor een kilogram tarwe is 1300 liter water nodig. Begrijp me goed, ik pleit er niet voor dat iedereen vegetariër moet worden. Ik denk wel dat dit in de discussie over vleesproductie én -consumptie agrarisch én burgerlijk waterbeheer een belangrijk aspect wordt (of moet worden).

VERDIEPING

WATER IS NIET ONS EIGENDOM

Water is bepalend voor het leven. In de Bijbel is water een belangrijk gegeven, met licht- en schduwzijden, van oervloed tot de doop.

Tekst: Wilbert van Iperen

Water heeft in mijn leven altijd een vanzelfsprekende rol gespeeld. Ik ben opgegroeid aan de Rivierdijk in Hardinxveld-Giessendam. Als het mooi weer was, zwommen we in de Merwede achter ons huis. Ook tijdens onze vakanties in Frankrijk was water vooral een positieve ervaring. De hoge golven in de Atlantische Oceaan zijn me bijgebleven. Ze tilden je op en gooiden

je al tollend op het strand. Mijn eerste associatie bij water is dan ook: plezier en vertier.

Tegelijk was er ook een waarschuwend stem: 'Pas op, Wilbert, niet te ver. Het water zuigt.' Deze waarschuwing sloeg ik niet zomaar in de wind. Ik heb van kinds af aan ontzag gehad voor de kracht van het water. Omdat ik de trekkracht regelmatig heb gevoeld, maar meer nog

door het verhaal dat mijn moeder ons al jong vertelde. Over haar vriendin die op een mooie zomerdag de Merwede inrende en niet meer boven kwam. Meegetrokken door een kolk...

OERVLOED

In de Bijbel speelt water een belangrijke rol. Ook daar komen we die dubbelheid tegen. In de eerste verzen van Genesis

wordt de dreiging van het water benadrukt: *'In het begin schiep God de hemel en de aarde. De aarde was woest en doods, duisternis lag over de oervloed.'* (Genesis 1: 2) De aarde is nog een donkere, onleefbare plek. Het Hebreeuws gebruikt voor 'woest' en 'doods' de woorden 'tohu wa bohu'. Alleen de klank geeft je al een 'unheimisch' gevoel. Het klinkt dreigend, je weet maar nooit wat er uit die oervloed naar boven komt. Het is niet voor niets dat in het laatste Bijbelboek staat: *'Want de eerste hemel en de eerste aarde zijn voorbij, en de zee is er niet meer.'* (Openbaring 21:1) In het Vrederijk van God is geen plaats voor een dreigende 'oervloed' die je naar beneden kan trekken.

De dreiging van water komt ook op andere plekken in de Schrift terug. Lees bijvoorbeeld Psalm 107. Een beeldende tekst, je ziet het voor je. De golven hebben vrij spel, de mensen aan boord van het schip 'tollen en tuimelen als dronkaards' (vers 27). Maar het is de HEER die de storm tot zwijgen brengt en hen naar een veilige haven brengt (vers 29-30). De berijming van Psalm 93 heeft deze symboliek - van God die sterker is dan de machten van de oervloed - mooi vertolkt:

Geweldig dan water en dan wind is in de hoogte God die overwint. Geweldig is de HERE die zijn voet plant op de nek van deze watervloed.

Het zijn woorden die me Jezus in gedachten brengen, wandelend over het meer. In het licht van de Schrift is dat meer dan een 'kunstje'. Het laat ons zien wie Jezus Christus ten diepste is. Hij wordt niet meegetrokken in de diepte, hij wandelt over het wateroppervlak. Het is een Paasgetuigenis. De Zoon heeft de dood overwonnen, de oervloed heeft niet het laatste woord.

Water staat in de Bijbel niet alleen voor dreiging, het is ook een levenskracht. Een eerste levensbehoefte. Laten we daarbij de mens niet te veel in het centrum plaatsen. De planten, de dieren, alles wat leeft kan niet zonder. Water staat voor het leven van alledag en voor een vruchtbaar leven. We lezen over water uit de rots, over rivieren die door de stad van God stromen en de inwoners blij maken (Psalm 46). Over bomen geplant aan stromend water, die vrucht dragen en tot bloei komen (Psalm 1). We horen dat Jezus levend water schenkt, waardoor je nooit meer dorst zult krijgen. De mens die van dit water drinkt wordt een zegende bron 'waaruit water opwelt dat eeuwig leven geeft.' (Johannes 4:13-14).

SCHAARS GOED

Op de plek waar ik als kind opgroeide was water in overvloed. De Merwede viel niet droog, met springtij stond het soms zelfs in onze tuin. Aan regen meestal geen gebrek en de kraan deed het altijd als ik hem opendraaide. Pas later is mij nog een ander aspect van water duidelijk geworden. Water is niet alleen een dreiging en een zegen, het is ook een schaars goed.

Dat is natuurlijk niets nieuws. Dat ik daar als kind niet bij stil stond zegt vooral iets over mijn westerse perspectief. Rondom water speelt dus een verdelingsvraagstuk. Wie beschikt er over? Wie zit aan de knoppen van de sluizen en de dammen? Hoe gaan we om met de landen waar steeds vaker overstromingen zijn door klimaatverandering? Hoe helpen we mensen in gebieden op onze aarde waar de hitte verzengend is en de aarde kurkdroog?

GEEN EIGENDOM

De Bijbel leert ons dat de wereld niet ons eigendom is. We spreken niet voor niets over de 'schepping'. De aarde is geen 'ding' waarover we vrijelijk kunnen beschikken. Alles wat groeit en bloeit, leeft en bestaat, staat in relatie tot de Schepper. Wij mensen, maar ook de bomen en de dieren, de bergen en de zeeën. Het geloof in God de Schepper maakt ons tot verantwoordelijke mensen. Het is een indringende vraag: hoe verdelen we het water dat in ruime mate voorhanden is en tegelijk schaars? Hoe doen we dat in het licht van de woorden in Genesis 1:31: *'God zag alles wat Hij gemaakt had: het was zeer goed'*? Bouwen we het goede uit of keren we het goede om in zijn tegendeel?

Als je de Bijbel leest vanuit het perspectief van 'water' is er onnoemelijk veel te vertellen. We hebben het nog niet gehad over de ark van Noach, de doortocht door de Rode Zee, Jona en de vis, Petrus die over het water loopt. Veel van deze lijnen komen samen in het sacrament van de heilige Doop. Voorafgaande aan de doop wordt een gebed uitgesproken waarin de kracht van het water verwoord wordt, zowel levensnemend als levensgevend. Met de doop belijden we: er is er Eén die sterker is dan het water en ons door het water van de dood heen in het volle leven roept. De Schepper is ook de Bevrijder. Hij leidt ons door de zee en geeft ons vaste grond onder onze voeten. In Gods Rijk zal geen zee meer zijn, maar wel een rivier met water dat leven geeft (Openbaring 22:1-5).

ds. Wilbert van Iperen
classispredikant
classis Veluwe

Wie? **Zachtfruit- en aspergebedrijf Sturing**
 Waar? Hooghalen
 Wat? 4 hectare aardbeien, asperges, bramen, frambozen, kruisbessen, groente

Re-integreren tussen de aardbeien en de asperges

Regen en zon wisselen elkaar af op een stralende dag in juli. Langs smalle slingerwegen door velden met aardappels, gerst en gras is het vanaf Assen een kleine tien kilometer rijden naar Hooghalen. Daar staat, een kilometer buiten het dorp zelf, de boerderij van Henk en Hiltje Sturing.

Tekst en beeld: Ineke Evink

Voor aan de weg staan twee borden met daarop wat er in de boerderijwinkel te koop is: Hollandse kersen, verse groente, softijs, frambozen, Elstar appels en nieuwe aardappelen. Klein daarboven staat: zondags gesloten. Want dan gaat de familie naar de kerk.

Maar eerst naar achteren. De regen is net opgehouden en er waait een frisse wind over het land. Aan water is vandaag geen gebrek, hoewel een buurman toch nog de beregeningsinstallatie aan heeft staan. Achter de boerderij staat een bonte verzameling schuren, hokken en bijgebouwen. Het is kruip-door, sluip-door. De kantine is al bezet, en daarom loopt Henk Sturing naar zijn kantoor om daar te vertellen over zijn bedrijf. Niet moeilijk doen, is de woordeloze boodschap van het kantoor. Overal liggen pennen, boeken, snoeren en inktcartridges, een kast met ordners en mappen staat tegen de achterwand en er passen net drie bureaus in de ruimte. Om de haverklap gaat Henks telefoon. "Dat kan straks wel", zegt hij dan en praat verder.

In 1976 namen Henk en Hiltje het bedrijf van Henks vader over, toen die ziek werd. Maar al na een jaar kreeg Henk gewrichtsklachten. Hij stopte met het bedrijf en ging werken bij het waterschap, in de buitendienst.

"Maar het bloed kroop waar het niet gaan kon", vertelt Henk. "Ik nam ontslag en ging droogbloemen telen, op zes hectare grond. Droogbloemen waren destijds helemaal in de mode. Maar aardbeien teelde ik toen ook al." En met de aardbeien ging Henk verder toen hij de droogbloemen vaarwel had gezegd. Er kwamen aalbessen bij, bramen, frambozen en kruisbessen. Die laatste soort is moeilijk te kweken, vertelt Henk. "Ze hebben snel last van meeldauw." Maar je kunt er heerlijke jam van maken.

ZOET

Buiten staan rijen bramenstruiken die vol hangen met nog rode bramen, en hier en daar al rijpe vruchtjes. Daarnaast frambozenstruiken. De aardbeiplanten groeien in bakken met kokosvezel onder een kweektunnel. "Kokosvezel houdt de grond goed luchtig en je hebt veel minder water nodig". Vroeger teelde hij aardbeien in de volle grond, maar dat doet tegenwoordig bijna niemand meer. Twee Oekraïense vrouwen plukken de rijpe aardbeien en leggen ze in zwarte doosjes waar het etiket van Sturing al in ligt. Het is nog warm in de kweektunnel, en de zoete geur van aardbeien is duidelijk te ruiken. "Heb je ze al geproefd?" vraagt de vader van Henk, die komt kijken en meehelpt. De kratjes aardbeien brengt hij straks naar de koeling.

De aardbeien smaken veel zoeter en het vruchtvlies is zachter en roder dan de aardbeien die bij de meeste supermarkten te koop zijn. "Vroeger kweekte ik Elsanta", legt Henk uit. "Maar daar ben ik mee gestopt. Dit ras heet Furore." Bijkomend voordeel: Henk heeft bijna geen gewasbescherming nodig. Alleen de

Suzuki-fruitvlieg geeft problemen.

Maar daar had een adviseur een goede oplossing voor: een lokstof vermengd met één gewasbeschermingsmiddel dat op de grond wordt gebruikt, dus bijna anderhalve meter onder de plantenbakken. "Die vliegen wordt daar naartoe gelokt en gaan dood. Het middel verdampt weer. Er komt dus niets op de vruchten zelf."

Vroeger gebruikte Henk veel meer gewasbeschermingsmiddelen. "Elke week spotten we ermee. En het mag, hè. Maar het ging me tegenstaan. Wat ook vaak misgaat is dat boeren een cocktail maken van die middelen. Dan kom je per middel niet boven de grens van wat mag, maar je hebt er wel vier tegelijk. Dat moet je eigenlijk niet doen."

DRUPPELIRRIGATIE

Aardbeien en bessen hebben veel water nodig. "Vijf jaar geleden hebben we de beregeningsinstallatie verkocht en druppelirrigatie aangeschaft. Dat scheelt heel veel water." De afgelopen jaren heeft Henk maar op één moment last gehad van droogte. Dat was twee jaar geleden, toen er net nieuwe aspergeplanten in de grond waren gezet. "Jonge aanplant heeft

>>

twee weken lang goed water nodig, meer niet. Maar er viel geen regen. Daarom hebben we voor alleen de asperges toch weer een kleine installatie gekocht. Maar we gaan kijken of dat ook met druppelirrigatie kan.”

De asperges worden alleen de eerste weken handmatig gestoken bij Sturing, als ze nog onder plastic zitten. Daarna worden ze met een machine geoogst. “In Limburg lachen ze je uit als je dat vertelt, maar het werkt prima. Zij moeten arbeidsmigranten uit Oost-Europa halen, wij doen het met z’n tweeën, al zittend”, lacht hij. Hij laat een filmpje zien met een machine en een loopbandje waarop de asperges een voor een aankomen. Je hoeft ze alleen nog in een kistje te leggen. “Die machine heb ik uit Frankrijk gehaald. Tweedehands, maar hij had nog geen 500 uren gedraaid. We zijn maar gewoon in de auto gestapt op een morgen en naar Frankrijk gereden.”

DAGBESTEDING

Maar machines of niet, er blijft nog steeds veel handwerk. Dat wordt niet alleen gedaan door de twee dames uit Oekraïne.

Henk en Hiltje Sturing bieden ook dagbesteding en re-integratieprojecten aan, onder de naam LeerWerkCentrum Hooghalen. Verslavingszorg Terwille plaatst er mensen, de christelijke ggz-instelling Eleos, de gemeente Westerveld en de Reclassering. Een van de geplaatste mensen komt uit de Randstad. Hij vertelde laatst aan zijn kennissen daar: ‘Je wilt het niet geloven, maar ik ben aan het wérk!’, vertelt Henk lachend.

“Ze krijgen hier een soort opstapbaan, waardoor ze daarna bij een regulier bedrijf kunnen gaan werken. Anderen krijgen een resocialisatietraject. Op dit moment wonen hier drie mensen. Vorig jaar kwamen er tien Oekraïners die onderdak nodig hadden. Twee van hen heb je al zien aardbeien plukken, de anderen werken in Assen. Hun kinderen breng en haal ik naar school. We hebben kamers in de boerderij gemaakt, en die hebben ze zelf afgetimmerd.”

De omslag naar dagbesteding heeft alles te maken met het herseninfarct dat Henk zeventien jaar geleden kreeg. “Eerst deed ik alles samen met mijn vrouw. Ik werkte van ’s morgens vroeg tot ’s avonds laat, en was ook heel actief voor de Greenery. Ik deed van alles, en heel veel van alles.

Maar zonder dat ik het wist, had ik een torenhoge bloeddruk gekregen. En toen kreeg ik dat infarct. Dat verandert je totale wezen, je wordt echt een ander mens. Sommige dingen kon ik niet meer. Toen kwam Johnny voor ons werken, als bedrijfsleider. En die werkt hier nog steeds.”

Helemaal nieuw is de zorg nou ook weer niet. Henk en Hiltje hebben twee kinderen geadopteerd en ze hebben een pleegdochter. “Daar krijg je vanzelf een wat bredere horizon van. We hadden altijd al wel jongeren in huis via De

Driehoek, het toenmalige gereformeerde maatschappelijk werk.”

De dagbesteding en re-integratie leveren natuurlijk ook inkomsten op. Henk vindt dat de landbouwsector er goed aan doet verder te kijken dat het eigen bedrijf. “Er zijn altijd kansen, je moet goed om je heen kijken en wat wagen.” Succes is niet gegarandeerd, weet hij. “We willen bij de asperges kijken of we ook bredere ruggen

kunnen maken waarin we dubbele rijen kunnen aanplanten. Of dat in de praktijk kan, moeten we nog ontdekken.” De boerderijwinkel ligt vol met producten van eigen grond en eigen hand. De jams, sappen en compotes maakt Hiltje zelf, er ligt witte kool, prei, bloemkool en verse knoflook in de kratten, maar er staan ook wijnen en advocaat te koop, via een andere biologische leverancier uit de buurt. “We verkopen onze producten regionaal, in de provincie Drenthe. Ze gaan naar een groenteboer in Assen, naar Van der Valk in Spier, en nog wat kleinere afnemers in de horeca. En naar onze eigen winkel natuurlijk.”

De groente komt ook uit eigen grond. De prei- en boerenkoolplantjes staan er net in, de rode kolen zijn al mooi op weg. De cliënten verzorgen de groentetuin en de helft van de oogst gaat naar de Voedselbank. “De Oekraïners kweken hun eigen groente en wij leren ze hoe dat hier moet. De ruimte en de mensen zijn hier leidend, niet het werk. Mensen die hier komen voor een traject moeten hier passen, ik moet een klik met hen hebben. Anders gaat het niet door.”

Het herseninfarct was niet de enige tegenslag die Henk en Hiltje Sturing hebben ervaren. In 2013 werden ze beschuldigd van pgb-fraude, uitbuiting en gedwongen prostitutie. “Opeens stonden hier politieagenten met kogelvrije vesten aan op het erf. Alles werd onderzocht maar er werd natuurlijk niets gevonden. Na een tijd bleef alleen de aanklacht van fraude nog staan. Het OM bood ons een schikking aan maar dat heb ik geweigerd. Ik had immers niets misdaan. Drie jaar procederen heeft het gekost en toen waren we van alles vrijgesproken. En we waren failliet, want zo gaat dat, je verliest klanten. Ook de bank liet ons vallen. Via All4Funding hebben we geld bijeen gekregen om weer te beginnen. Volgend jaar hebben we de laatste schuld afbetaald. Ik kan nu alles loslaten. De mensen die ons dit hebben aangedaan zullen ooit verantwoording moeten afleggen, daarvan ben ik overtuigd. Ik heb van veel mensen die ik helemaal niet kende steun gekregen. Via onze dochter bijvoorbeeld. En een grote afnemer bleef ons trouw. Ik zie er leiding in van de Here, dat we hier zo doorheen gekomen zijn.”

COLUMN

“Lekker weertje?!”

Een auto met gevulde fietsendrager komt het erf oprijden. Het zijn nieuwe gasten die een kamer geboekt hebben in onze bed & breakfast. De Alblasserwaard is immers een prachtig veenweidegebied waar je heerlijk kunt fietsen. Ze zijn dan ook niet bepaald de eerste fietsers die Goudriaan aandoen. Vandaag hebben ze al 70 kilometer gehad en morgen willen ze ook nog een mooie tocht maken, zo vertellen ze me bij aankomst.

Met het ontbijt spreken we elkaar weer. Het regent. Na drie weken droogte eindelijk regen. “Echt balen dit weer. Zo is fietsen natuurlijk niet leuk.” Ik beaam dat fietsen in de regen niet leuk is. Ik hou sowieso niet van fietsen. Maar ik baal niet met ze mee. Wat een zegen, eindelijk regen! Voorzichtig probeer ik het aan te kaarten: “Voor ons is de regen zeer welkom, hoor”. Ze kunnen zich net zo goed inleven in mij als ik in hen. Ik kan moeilijk met hen mee balen, zij vinden het wat lastig vandaag om mij de regen van harte te gunnen. We hebben beiden ons eigen perspectief.

Misschien wordt er wel zoveel over het weer gesproken omdat het zo’n subjectief thema is. Ieder heeft zijn eigen belangen en wensen, en die staan zo vaak recht tegenover elkaar. Gelukkig is dit één van de weinige onderwerpen waarbij je recht tegenover elkaar kunt staan, zonder ruzie te krijgen. Het heeft immers geen zin om de ander te overtuigen van jouw mening, want weer is weer. Het weer past zich niet aan ons aan, wij hebben ons aan te passen aan het weer. Zondag 10 (Catechismus) komt in me op: ‘Regen en droogte komen uit de vaderlijke hand van God’. Dat het weer komt zoals het komt, maakt afhankelijk. Wij proberen ons leven te controleren, maar het weer controleren is nog steeds niet gelukt. Gewoon een onderwerp waar iedereen wat van vindt, maar waar geen ruzie door komt, want we kunnen niet aan de weer-knoppen draaien. Dat doet er maar één, met Zijn Vaderlijke hand. Dat stelt me gerust.

Hermineke

Hermineke Vonk (1971) runt samen met haar man een veehouderij (100 koeien) en een B&B/groepsaccommodatie in Goudriaan (Zuid-Holland). Daarnaast is ze als docent, trainer, coach en auteur actief onder haar eigen naam hermineke.nl, binnen kerk, school en de agrarische sector.

WILT U ADVERTEREN? BEL EDDY MORREN!

TEL 0318-253020 / 06-23056672

E-MAIL: INFO@MORRENMEDIA.NL

WWW.MORRENMEDIA.NL

Notariskantoor Beens is een allround notariskantoor in Kampen. Je kunt bij ons terecht voor uiteenlopende notariële diensten. Of het nu gaat om het opstellen van een akte van eigendomsoverdracht, een testament, het doen van een schenking of het oprichten van een stichting. Ons team staat voor jou klaar. Zowel particulieren als bedrijven en organisaties. Wij nemen voor je de tijd en leggen alles uit in heldere taal.

Meeuwenweg 17
8261 VZ Kampen
Tel. (038) 333 70 51
E-mail: info@notariskantoorbeens.nl
www.notariskantoorbeens.nl

BETOOG

WATERBEHEER: BEGIN BIJ DE BRON

De problemen rond waterbeheer in Nederland stapelen zich op. Periodes met veel wateroverlast en lange periodes van droogte treden steeds vaker op. Daarnaast is de waterkwaliteit van zowel grond- als oppervlaktewater onvoldoende en rukt verzilting op. Ten slotte is de biodiversiteit van het landelijk gebied en ook onze waterlopen sterk afgenomen en treedt herstel maar moeizaam op.

Tekst Wolter van der Kooij, Beeld Aeres

Dit was de weinig bemoedigende inleiding, nu naar de oplossingen. En dat is het mooie van het waterbeheer in Nederland: er is heel veel aan te doen. We hebben water genoeg en er zijn ook vele mogelijkheden om tegen geringe kosten zowel de waterkwantiteits- als waterkwaliteitsproblemen op te lossen en daarnaast de biodiversiteit te vergroten.

LANDBOUWBEDRIJF

Als lector agrarisch waterbeheer doe ik, samen met het waterschap Zuiderzeeland, onderzoek naar

waterbeheer op bedrijfsniveau op onze onderzoeks- en praktijkboerderij Aeres Farms in Dronten. Daarbij zoeken wij naar oplossingen die makkelijk in te voeren zijn en weinig kosten. Sterker nog, die juist besparingen opleveren. Ik zal een voorbeeld geven. Vier jaar geleden hebben we in de sloot, waar ons erf op afwatert en die volledig op ons eigen terrein ligt, een stuw geplaatst en we hebben de sloot maar één keer gemaaid. Met dit project hebben we verschillende doelen voor ogen. In de eerste plaats wil ik de bedrijfsleider de mogelijkheid geven om water vast te

houden dat normaal wordt afgevoerd. Dat is ook goed voor het waterschap, want het water wordt nu eerst op bedrijfsniveau vastgehouden, voordat het op het watersysteem wordt geloosd. Daarnaast doen we onderzoek naar het zuiverende effect van de helofyten (planten die zowel boven als onder water groeien, zoals riet, lisdodde, gele lis, mannagras). Ook willen we de biodiversiteit verhogen en de sloten aantrekkelijker maken voor burgers. Het blijkt dat al deze doelen gehaald worden. Het water is duidelijk schoner en de biodiversiteit neemt, vooral vanwege het feit dat de sloten niet meer droogvallen, toe. Ook kan de bedrijfsleider 'spelen' met het peilniveau, met als doel dat hij minder vaak hoeft te beregenen. Dat laatste is nog wel een uitdaging.

Het blijkt voor agrariërs moeilijk te zijn om water vast te houden. Ook op Aeres Farms vinden de bedrijfsleiders het heel moeilijk om de stuwen omhoog te laten staan. Eén van hen zei een keer: "Mijn verstand zegt, doe het niet, maar mijn gevoel zegt, het water moet weg". Dat maakte mij ook duidelijk dat aan het

oplossen van de waterproblematiek ook een belangrijke emotionele kant zit. Agrariërs lijden vele jaren opbrengstderving door droogte, omdat ze bang zijn voor die ene keer dat er wateroverlast is. En het bijzondere is dat als die wateroverlast een keer komt, er met of zonder omhoog staande stuw sowieso schade zal optreden.

Een veelgehoorde reactie op onze 'helofytensloot' is dat de afvoercapaciteit afneemt. De sloten in Oost-Flevoland zijn echter allemaal zwaar overgedimensioneerd. Ze hoeven nauwelijks gemaaid te worden, zonder dat dit veel risico's oplevert. Sterker nog, het scheelt een flink aantal maaibeurten en dus kosten. Dat brengt mij echter wel op de rol van het waterschap. Die is namelijk essentieel.

WATERSCHAP

Ook waterschappen zijn nog voornamelijk gericht op het afvoeren van water. Ze worden aansprakelijk gesteld in tijden van wateroverlast, maar droogteschade wordt altijd aan het weer toegeschreven. Daarnaast zijn waterschappen gefocust op hun eigen watersysteem, terwijl de grootste oplossingen op bedrijfsniveau liggen. Kortom, ook de waterschappen moeten anders gaan denken en dat vraagt ook een enorme omwenteling. De oplossing begint bij de bron en dat is de neerslag die op de kavels valt. Die moet worden vastgehouden. Dan neemt de waterbeschikbaarheid toe en wordt de verzilting teruggedrongen. In Flevoland hebben we de

schouwplicht. Alle sloten moeten één keer per jaar gemaaid worden en sloten waar meerdere eigenaren aan grenzen, twee keer per jaar. Verder heb je een vergunning nodig voor het plaatsen van een stuw. Dit alles werkt het bovenstaande tegen. Water verdwijnt van de bedrijven en de biodiversiteit neemt twee keer per jaar enorm af. Daarnaast staat het waterschap niet toe dat er bomen en struiken langs waterlopen worden geplant, terwijl dat vaak randen en hoeken zijn die minder productief zijn.

Tegenwoordig wordt veel verwacht van de groenblauwe dooradering van het landelijk gebied. Ik ben daar zelf ook een enorm voorstander van. Die groenblauwe dooradering moet echter al op bedrijfsniveau beginnen. Geef agrariërs de mogelijkheid om stuwtes te plaatsen en hun sloten te vergroenen en groenstroken langs waterlopen te planten. Daarmee worden vele problemen aangepakt. Niet alleen water-gerelateerde problemen, maar het heeft ook positieve effecten op stikstofemissies en draagt bij aan koolstofvastlegging, terwijl de kosten gering zijn. Het waterschap kan hier een stimulerende rol in spelen door boeren te adviseren bij het wel of niet maaien van sloten en over het plaatsen van stuwen. Daarbij is het ook van belang om de manier van slootkantbeheer aan te passen. Niet meer klepelen, maar maaien en afvoeren en eventueel gefaseerd of pleksgewijs maaien. Het maaisel kan, eventueel in samenwerking

met collega's, gecomposteerd worden en de compost kan weer bijdragen aan het verhogen van het organische stofgehalte van de grond.

WATERWIJZER

Moet je als agrariër maar afwachten wat het waterschap gaat doen, of kun je zelf aan de slag? In de eerste plaats moet je voor jezelf nagaan hoe realistisch jouw kijk op water is. Hoeveel schade lijden jouw gewassen door verdroging en hoe groot is de kans op wateroverlast? Op de waterwijzer kun je voor jouw bedrijf uitrekenen hoe groot de opbrengstderving bij verschillende grondwaterstanden is. Ga vervolgens in gesprek met het waterschap en maak duidelijk dat je meer vrijheid van handelen op jouw bedrijf wilt. Laat ze maar eens voorrekenen of de afvoercapaciteit van jouw sloten voldoende is, zodat je minder vaak zou hoeven maaien. Zij kunnen ook adviseren over de plaatsing van sloten. Ook studenten van Aeres Hogeschool kunnen dat voor jullie doen. Neem gerust contact op met ondergetekende.

BRON

Begin bij de bron. En dat is niet alleen dat de problemen op bedrijfsniveau aangepakt moeten worden, maar het is ook van belang om onze Schepper te vragen of we wel op de goede manier met onze schepping bezig zijn. Hij heeft ons deze aarde gegeven om 'te bewerken én te bewaren'. Agrariërs hebben daar nadrukkelijk een verantwoording in. Ik wens jullie daar veel succes mee. Het is mooi werk.

Wolter van der Kooij
(w.van.der.kooij@aeres.nl),
lector agrarisch waterbeheer

Zie voor de waterwijzer op waterwijzerlandbouw.wur.nl/tool.html

KORTE BERICHTEN

CCA- save the date

De najaarsledendag van CCA wordt DV gehouden op **vrijdag 17 november 2023**. We hebben gekozen voor een middag- en een avondprogramma. 's Middags de praktijk, dan samen eten, en 's avonds een lezing. Reserveer alvast deze datum, de uitnodiging volgt later. We hopen u en elkaar op 17 november te ontmoeten.

Namens het CCA-bestuur, Mart-Jan de Jong en Peter Slingerland

De miniatures van Joop Koers

Het is 22 juni, de dag nadat het landbouwakkoord mislukte, maar ondanks dat houden CCA en CGMV agrariërs een gezellige avond. Dick van der Horst spreekt er in zijn welkomstwoord wel even over, ook over zijn begrip voor het besluit van LTO het vertrouwen op te zeggen. Maar daarna is de aandacht gericht op de verzameling zelfgemaakte miniatures en oude trekkers van Joop Koers. Het is een feest der herkenning.

Na de koffie lopen we naar een van de schuren bij de boerderij van Joop, aan de Nesweg op Kampereiland. In de eerste staat een enorme opstelling van door Joop zelf gebouwde miniatures van belangrijke gebouwen in de stad Kampen. Allemaal precies op schaal: een op tien. Op de Bovenkerk na, want dan zou de schuur te laag zijn geweest.

De school op Kampereiland staat er in miniatuur, met een groot deel van het dak eraf zodat de bezoeker goed het interieur kan zien. "Die banken, daar zat ik op school ook in!" Het stoomgemaal op de Kamperzeedijk draait op volle toeren, je kunt de olie van de machinerie ruiken. En er is nog veel meer, het Tolhuis bij de IJssel, de Buitensociëteit, de stoomwasserij, de molen, het station, compleet ingerichte boerderijen en natuurlijk de kerken van Kampen.

Daarna is de schuur met oude trekkers aan de beurt. Heel oude trekkers zelfs, op dunne banden en met soms nauwelijks een carrosserie. Hij rijdt er soms op, vertelt Joop, "op de openbare weg want ze zijn allemaal gekeurd".

Er komen veel vaker mensen langs, vertelt Joop tijdens de koffie. Families, bedrijfsuitjes en schoolklassen, de vorige burgemeester was ook fan. Koeien heeft hij ook nog, zeventien, om precies te zijn. Langzaam is hij aan het afbouwen want zijn dochter, die de boerderij overneemt, gaat zich richten op jongvee. Wat er op termijn gaat gebeuren met zijn verzameling, wil iemand weten. Joop haalt even zijn schouders op. Dat zien we dan wel weer.

INTERVIEW

HEIN PIEPER: “WATERSCHAPPEN STREVEN NAAR HET OPTIMUM”

Bij alles rond water en droogte vervullen de waterschappen een spilfunctie. Dijkgraaf Hein Pieper vindt dat we meer moeten samenwerken en luisteren.

Tekst: Ineke Evink Beeld: Ivo Hutten (Hein Pieper) Unsplash (achtergrond)

VAN WIE IS WATER EIGENLIJK?

“Het is geen kwestie van eigendom maar van eigenaarschap. Water is wat je noemt bonum commune, een ‘gemeenschappelijk goed’ dat ons allemaal aangaat en waarvoor we allemaal verantwoordelijk zijn. Er zijn meer van dat soort zaken: gezonde lucht bijvoorbeeld. Ieder mens heeft recht op een goed bestaan, en dat gaat niet zonder deze basisvoorwaarden. Onze Lieve Heer heeft ons deze planeet gegeven en daar moeten we samen zorg voor dragen.”

DE WATERSCHAPPEN SPELEN DAARIN EEN BELANGRIJKE ROL.

“Ja, en dat doen ze al heel lang. De oorsprong van de waterschappen ligt in de renaissance van de twaalfde eeuw. Dat was een voorspoedige periode waarin ook het coöperatieve denken opkwam. Onder invloed van kloosters en abdijen groeide het besef van collectieve verantwoordelijkheid om have en goed te beschermen tegen het water, en om land in te polderen zodat er meer voedsel kon worden verbouwd. Daar komen de waterschappen uit voort. Het is wereldwijd uniek om dat zo te regelen. In andere delen van de wereld gebeurt dat deels collectief, deels door het bedrijfsleven of de staat, of door landeigenaren, zoals in de Verenigde

Staten. Toch wordt water over het algemeen als collectief goed gezien. Zeker waar water schaars is, is dat altijd een gemeenschappelijke zorg.”

WATERSCHAPPEN MOETEN BALANCEREN TUSSEN BELANGEN. HOE DOEN ZE DAT?

“Dat is al ingebakken in het systeem. In het bestuur van waterschappen wordt een deel van de landeigenaren vertegenwoordigd met vaste zetels. Landeigenaren zijn immers de mensen met de meeste grond. De overige zetels zijn vaste zetels voor de burgers, die mogen ze zelf kiezen. Dus die samenwerking is al geborgd. Waterschappen moeten een balans vinden tussen de onderliggende waarden, en dat zijn natuur, voedselproductie, toerisme en veiligheid. Dat is best lastig, want soms vindt iemand dat zijn belangen niet goed behartigd worden. Het streven is altijd het bereiken van een optimum: het beste voor iedereen. Hoe dat in de praktijk plaatsvindt, hangt af van het heersende denken. Vroeger was dat het maakbaarheidsdenken waardoor men rivieren en beken is gaan kanaliseren. Het nieuwe paradigma is gebruikmaken van de mogelijkheden van de natuur, dus mét de natuur in plaats van ertegen.”

Hein Pieper

DE TENDENS IS DAT GEBORGDE ZETELS WORDEN AFGESCHAFT.

“Die zijn inderdaad al afgeschaft voor bedrijven, onder het mom dat dat niet democratisch zou zijn. Maar dat is onzin. Ook geborgde zetels worden immers gekozen en ze hebben daarnaast niet de meerderheid. Ze kunnen dus altijd overruled worden. Als je goed kunt samenwerken met grootbezitters, borg je dat optimum dat je wilt bereiken. Democratie lijkt soms alleen nog een kwestie van ‘de meerderheid beslist’ en

We stimuleren boeren om hun grond zo te onderhouden dat die langer water kan vasthouden, als een spons

‘de burger kiest’. Maar democratie kent veel facetten, zoals rekening houden met de minderheid. Toen de christelijke partijen nog de meerderheid hadden, deden zij dat altijd. Maar dat lijkt voorbij te zijn.”

AL EEN AANTAL JAREN WORDT GEZEGD DAT WE VAN EEN SYSTEEM VAN WATER LOZEN NAAR EEN SYSTEEM VAN WATER VASTHOUDEN MOETEN. HOE STAAT HET MET DIE OMSLAG?

“Dat inzicht is al veel ouder, dertig jaar geleden wezen professionals van de waterschappen daar al op. Dan moet er natuurlijk nog draagvlak voor komen, maar dat is wat anders. Bij veel lokale bestuurders dringt het nog niet door, die laten nog steeds huizen bouwen in broeklanden. We proberen nu rivieren weer te laten meanderen en bergingsgebieden aan te leggen. Tien kilometer rivier wordt dan twintig kilometer. We stimuleren boeren om hun grond zo te onderhouden dat die langer water kan vasthouden, als een spons. Landgoederen worden anders ingericht, we gooien sloten dicht, vragen natuurbeheer om meer gemengd bos aan te planten, enzovoorts. We nemen tientallen maatregelen, en die gaan gepaard met goede gesprekken waardoor we mensen meenemen in het proces. We luisteren altijd naar goede ideeën, want de mensen die er wonen weten vaak wat wel en wat niet werkt. Zo bouw je zo’n gebied heel langzaam om tot een meer veerkrachtig gebied. Wat het ingewikkeld maakt is dat we moeten inspelen op droogte én op buien, je moet water kunnen vasthouden én snel kunnen afvoeren. We hebben al honderden stuwtjes gebouwd, want als er een dikke bui valt, moet je dat water kunnen afvoeren. Echte extremen kun je echter nooit goed aan, dat is onmogelijk.”

We kunnen wel zonder vliegen, maar niet zonder voedsel.

NA STIKSTOF KOMT EEN VEEL GROTER VRAAGSTUK OP ONS AF: WATERKWALITEIT.

“Er komen steeds meer stoffen in het water die we er niet uit kunnen halen, zoals pfas-achtigen en microplastics. Medicijnresten kun je in principe nog uit het water filteren maar dan zou de waterschapsbelasting drie tot vier keer zo hoog worden. Er is dus bronaanpak nodig. Het bedrijfsleven moet die rotzooi gewoon niet produceren. Maar we willen steeds allemaal vooraan zitten: het bedrijfsleven wil lekker winst maken, de burger wil weinig betalen. Dat is een maatschappelijk probleem, geen boeren-probleem, net als stikstof. Je moet dat niet bij één sector leggen, maar in de volle breedte. We willen immers ook onze voedselproductie houden, en de beste boeren ter wereld niet frustreren. We kunnen wel zonder vliegen, maar niet zonder voedsel. Ja, boeren dragen veel bij aan zowel stikstof- als aan waterproblemen, en dat komt omdat wij dat van hen vragen. Ik geloof echter in de innovatiekracht van boeren. Er zitten te veel nutriënten in het water, maar met goed beleid kan dat een heel eind naar beneden. Je moet dat niet te juridisch aanvliegen, maar met innovatie. Er is ook een andere kijk op economie nodig. We moeten meer hergebruiken, meer laten repareren.”

MAKEN WATERSCHAPPEN BURGERS OOK BEWUSTER VAN WATERBEHEER?

“Ja, dat doen we. ‘Weet van water’ heet dat bij waterschap Rijn en IJssel. Dat doen we met meer dan 400 partijen in ons gebied: woningbouwcorporaties, gemeentes, scholen, natuurorganisaties en zo meer. Er staat een Watermuseum in Arnhem waar we ieder jaar alle basisschoolleerlingen naartoe willen

hebben. Maar het begint gewoon thuis met water opvangen, je tuin niet betegelen. Alle kleine beetjes samen helpen echt. Dat geldt ook omgekeerd. In ons gebied zijn inmiddels duizenden waterpompen. Ook dat telt mee, maar dan negatief.”

IS HET DENKBAAR DAT ER OOIIT GEEN DRINKBAAR WATER MEER UIT DE KRAAN KOMT?

“Nee. Dat we te snel groeien is wel een probleem. Vitens kan de groei af en toe niet aan. In warme jaren is er soms te weinig druk. Watertekorten zijn dus wel voorstelbaar. Zeeland en andere kuststreken komen dan het eerst in de problemen, vanwege verzilting van de bodem. Waterschappen in het westen vroegen ons in toen het zo droog was of we het water hier niet wilden vasthouden, omdat ze tegendruk nodig hebben. Maar dat deden we al niet, want we hadden helemaal geen water meer. In West-Brabant komt nu zelfs een ontziltingsfabriek. We mogen dus wel zuiniger zijn op water.”

Drs. H.Th.M. (Hein) Pieper (1962) is sinds 2011 dijkgraaf van waterschap Rijn en IJssel. Sinds 2019 is hij expert in de *Horizon Mission Board*, die de Europese Commissie adviseert over klimaatadaptatie en maatschappelijke transformatie. Hij was van 2015 tot 2022 president van de European Union of Water Management Associations (EUWMA), van 2015 tot 2021 vicevoorzitter van de Unie van Waterschappen en in 2009 en 2010 lid van de Tweede Kamer voor het CDA. Pieper is partijvoorzitter van Nieuw Sociaal Contract.

Het is weer zo ver: We geven tijdelijk(e) actierente van 4%

Ons al ruim 20 jaar in vermogensbeheer gespecialiseerd bedrijf, biedt haar (aanstaande) klanten normaliter 2,5% rente. Als we op een pareltje stuiten die we aan onze goed gelegen, goed verhuurde onroerend goed portefeuille kunnen toevoegen, laten we onze klanten mee profiteren door hen tijdelijk een hoger rentepercentage aan te bieden, met de mogelijkheid na afloop van drie maanden samenwerking deze te verminderen. Op deze manier bieden wij onze klanten de ideale mogelijkheid om kennis te maken met ons mooi product: veilige, flexibele, goed renderende en crisisbestendige investeringsmogelijkheden.

Van Dam, Van Dam & Verkade
INVESTEREN IN ONROERENDE ZAKEN

